

Pasningsvejledning

Vaskebjørn

Vaskebjørnen (*Procyon lotor*) kan blive den største af alle halvbjørnene. Denne art er den bedst kendte, i såvel fangenskab som i naturen, af de tre nulevende arter fra slægten *Procyon*. Foto: Niels Brandt/Dansk Primat Sammenslutning - Foreningen for Exotiske Pattedyr

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Procyon lotor

Vaskebjørn (Common/North American/northern raccoon)

Vaskebjørnen er et rovdyr (Carnivora) tilhørende halvbjørne-familien (Procyonidae) med ca. 15 arter i alt. Slægten *Procyon* omfatter tre arter af vaskebjørne, hvor *P. lotor* fra Nordamerika er den bedst kendte.

2 Fuldvoksen størrelse

Vaskebjørnen kan variere enormt i størrelsen, og denne art kan blive den største af alle halvbjørne-arter. Det største individ fundet i naturen var efter sigende 140 cm lang og vejede over 28 kg. Kropslængden (uden hale) er dog normalt på 40-70 cm, halen er typisk 20-25 cm, men kan være længere. Skulderhøjden er 23-30 cm. Vægten ligger på 3,5-9 kg, men kan være både mere og mindre. Hanner er ca. 15-20 % tungere end hunner.

Sværhedsgrad:
Meget krævende

Kort om dyret

- Normalt 40-70 cm lang (uden hale), 3,5-9 kg; hanner størst
- Op til over 20 år gammel
- Generelt skumrings-/nataktiv, men kan også være aktiv om dagen
- Udendørs voliere min. 20 m² og 2 m høj med tykt bundlag, gode klatremuligheder, skjul, evt. vejrbeskyttet skur, samt vandbassin
- Klatrer, graver og svømmer godt
- Æder mange forskellige emner, både planter og dyr; føde bearbejdes ofte i/ved vand
- Lever både alene og i grupper; skal så vidt muligt holdes 2 sammen
- Drægtig i ca. 2 måneder og føder 2-6 unger
- **Bemærk:** Egner sig ikke som kæledyr

Udbredelse og levesteder

Vaskebjørnen er hjemmehørende i Nord- og Centralamerika, men bevidste introduktioner og undslupne individer i midten af 1900-tallet gør, at de i dag også er vidt udbredt Europa, Kaukasus og Japan. Vaskebjørnen er ikke truet i naturen (IUCN: Least concern).

Vaskebjørnes oprindelige levesteder er tempereret skov, men den har tilpasset sig bjerg-, kyst-, marsk- og byområder.

Kroppen er kompakt, og halen er busket og tværstribet med lyse og mørke ringe. Yderpelsen er halvlang, stiv og vandskyende med en grå/brun/rød/sort farve, mens bugen er lysere. Ca. 90 % af pelsen er tæt, isolerende underpels (2-3 cm lange hår). Varmeafgivelse sker ved både at svede og halse. I ansigtet er hvide og sorte markeringer med et sort bånd over øjnene og næseryggen, der giver dem den karakteristiske "maske".

Poterne har lange, skarpe kløer, og især forpoterne er bevægelige til brug under bl.a. fødehåndtering. Bagfødderne kan roteres bagud, så dyret også kan klatre nedad med hovedet først. Vaskebjørne er stærke og har desuden skarpe hjørnetænder – dens bid og krads kan gøre stor skade på offeret.

Vaskebjørnen menes at være relativt nærsynet og næsten farveblind, men god til at opfatte grønt lys og se godt under dårlige lysforhold. Denne type syn er fordelagtigt for et primært skumrings-/nataktivt dyr.

3 Forventet levealder

I naturen bliver de fleste vaskebjørne normalt ikke mere end 5 år, primært pga. trafikulykker, jagt (for dens kød og pels), barsk vejr og hundesyge. Naturlig prædation f.eks. fra røddlos, præriedulv, hornugle forårsager relativt få dødsfald, da disse rovdyr ofte er sjældne og evt. udryddet i områder, hvor vaskebjørne forekommer.

Da disse trusler ikke er til stede i fangenskab, bliver vaskebjørne her ofte væsentligt ældre, op til over 20 år.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Vaskebjørne er generelt skumrings-/nataktive, men de kan også være aktive om dagen. De kan i naturen leve i grupper og bør holdes mindst 2 sammen.

Vaskebjørne holdes bedst i en lukket udendørs voliere (i stærk tråd), gerne med adgang til et vind- og vejrtæt rum, skur eller lignende, og altid med adgang til flere tørre og lune kasser, der kan rumme alle dyr. Volieren skal for 2 dyr som absolut minimum være 20 m² i grundareal og 2 m i højden, men meget gerne større og højere. Arealet øges med min. 25 % per ekstra individ.

Anlægget skal sikres godt nedadtil (fliser eller tråd under bundlaget eller mindst 50 cm ned i siderne), så dyrene ikke kan grave sig ud. Ved åbne anlæg skal siderne være mindst 1,5 m høje og helt glatte overalt, så dyrene ikke kan klatre over.

Vaskebjørne er gode klatrere og benytter sig af træer, de kan søge føde, skjule og hvile sig i. Der skal derfor i hele anlægget (ude som inde) være masser af klatremuligheder og skjul, f.eks. træer (dog ikke med glat bark, såsom bøg), stammer (gerne med hulrum), tykke grene, naturreb, klippehuler, underjordiske huler, kvasbunker og lune redekasser (f.eks. rævekasser og øltønder med ca. 50 x 60 cm i bunden, foret med hø). Alle muligheder bør være tilgængelige, så omgivelserne er varierede, og de kan vælge mellem forskellige sovepladser og områder i læ for vejret.

Bundlaget skal være jord og/eller træflis.

Vaskebjørnene er gode svømmere, og de opholder sig ofte lang tid i vand, når de afkøler og søger føde. Alle individer skal derfor have adgang til et vandbassin med rent vand, plads til mindst 2 individer og med diverse objekter som f.eks. sten og skaller. Vanddybden bør være fra 5 cm til mindst 20 cm. Større og automatisk filtrerede bassiner, samt også dybere vandstand, der muliggør svømning, vil være mest optimalt.

I naturen vil vaskebjørne ofte bruge latriner. I fangenskab kan ekskrementer dog godt være spredt rundt i anlægget, og dette samt foderrester skal fjernes på daglig basis. Drikkebeholderen rengøres og fyldes med frisk vand hver dag. Vandbassinet

Vaskebjørnen har en meget karakteristisk ansigtsmaske. Kropsstørrelsen kan variere enormt mellem individer. Foto: Linda Jinterwas

Uegnet som kæledyr

Vaskebjørne kan være uforudsigelige dyr, og variationer af eller undtagelser for vaskebjørnens "typiske" adfærd er ikke unormalt. Vaskebjørne kan desuden blive aggressive og er generelt svære at gøre tamme. Deres bid kan gøre alvorlig skade på offeret.

Vaskebjørne egner sig derfor kun som hobbydyr, og de kræver store, stimulerende udendørs anlæg for at trives.

Vaskebjørnen skal holdes i rummelige udendørs anlæg med et tykt bundlag, masser af klatremuligheder, skjul og et vandbassin. Anlægget skal sikres godt nedadtil, da de ellers kan grave sig ud. Foto: Vladimír Motycka

skal rengøres regelmæssigt efter behov.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Klimamæssigt kan vaskebjørne sagtens klare sig i det danske vejr året rundt, så længe der er flere områder med læ for vind og vejr. Opvarmning af en eventuel indendørs del er ikke nødvendig.

Vaskebjørne går ikke i decideret vinterhi, men de kan blive mindre aktive over vinteren. Her vil de opholde sig det meste af tiden på deres soveplads, hvor de så tærer på fedtdepoter (bl.a. fra halen), der er opbygget over sommeren og efteråret. De kan over en vinter tabe op til halvdelen af deres kropsvægt. Giv derfor gerne lidt mere energiholdigt foder, umiddelbart før vinteren sætter ind; dog ikke overdrevent, så de bliver overvægtige.

6 Stimulering og behov for motion

Vaskebjørne er kendte for at være yderst intelligente, og det er f.eks. vist, at de kan huske løsninger på specifikke opgaver i op til 3 år og åbne relativt komplicerede låsemekanismer. De kræver derfor stimulerende og udfordrende omgivelser for ikke at mistrives. Stereotyp (gentagen) adfærd, der er et typisk tegn på stress og mistrivsel, ses ofte hos vaskebjørne, der holdes under ikke tilstrækkeligt stimulerende forhold.

Anlægget skal derfor have masser af klatremuligheder og skjul samt huller, revner, hulrum o.l., både oppe og nede, hvor foderet kan gemmes. Foder kan også gemmes under sten, træstammer, i træerne, jorden, bunker af kvas og i vandbassinet. I øvrigt kan eksperimenteres med foderbeholdere med forskellige lukkemekanismer. Sørg desuden for at variere fødeemnerne fra dag til dag, så det ikke bliver ensformigt.

Flere artsfæller sammen er en god miljøberigelse i sig selv, så længe de kan enes.

Vaskebjørnes aktivitetsområde i naturen spænder vidt fra 2.000 m² til 50 km². Hanner vil ofte have større aktivitetsområder end hunner, og voksne over dobbelt så store end yngre individer. Vaskebjørne kan stå oprejst på bagbenene og dermed frit undersøge objekter med forpoterne. Deres korte ben gør, at de ikke kan springe specielt langt eller løbe stærkt – maks. 16-24 km/t over korte afstande. De svømmer godt, i gennemsnit ca. 5 km/t. Vaskebjørne kan let blive overvægtige, hvis de fodres forkert og får for lidt motion. De har derfor et stort behov for motion, hvilket tilgodeses i et rummeligt og velindrettet anlæg, udnyttet godt i højden med flere niveauer og rigeligt forskellige klatremuligheder (træer, grene, stammer, naturreb mv.).

7 Fodring

Vaskebjørne er altædende og spiser en stor variation af fødeemner: ca. 40 % hvirvelløse dyr (f.eks. insekter, orme, krebsdyr), godt 30 % planter (frugter, nødder) og knap 30 % hvirveldyr (fugle, mindre pattedyr, fisk og padder).

Følesansen er meget vigtig, når vaskebjørnen søger føde. Næsen samt forpoterne er yderst følsomme, og vha. specialiserede hår oven på klørerne er vaskebjørnen i stand til at identificere objekter, før poterne endnu har rørt dem. Især under vand, hvor det hornede lag på poterne blødgøres, er poternes følsomhed meget høj, hvilket i naturen er en fordel, når vaskebjørnen håndterer (semi)akvatiske fødeemner. Vaskebjørne i fangenskab observeres ofte at bære et fødeemne til et vandhul og bearbejde det her. Denne adfærd kan få det til at se ud som om, at dyret "vasker" føden, før den spises (heraf stammer navnet vaskebjørn), men funktionen er højst sandsynligt at øge poternes følsomhed, så emnet kan bearbejdes bedre og mere effektivt.

Foderet til vaskebjørne skal være varieret og bør bestå af en daglig blanding af

Vaskebjørne er gode svømmere, og de bearbejder og håndterer ofte fødeemner i eller ved vand. De kræver derfor et vandbassin i deres anlæg, gerne så dybt, at de kan svømme rundt. Gem forskellige fødeemner i bassinet, så de stimuleres og aktiveres med at lede efter og få fat i det. Foto: Alan Vernon

Vaskebjørne æder en lang række forskellige fødeemner, og hvor de lever tæt på mennesker forsyner de sig også af husaffald. Poternes følesans er meget veludviklet og vigtig, når de forskellige fødeemner skal håndteres og bearbejdes. Foto: Tina Nielsen

hundetørfoder, kød, aflivede mus og rotter, daggamle kyllinger, fisk, frugt, grønt og korn. Nødder og æg kan gives et par gange om ugen.

Frisk drikkevand gives dagligt i et fastspændt trug (sikret fra at vælte) eller i drikkeflaske, som vaskebjørne med lidt træning kan lære at bruge.

8 Sociale behov

Vaskebjørne kan både være solitære og gruppelevende. Man troede tidligere, at alle vaskebjørne er solitære, men i dag ved man, at beslægtede hunner ofte deler område og lever i fissions-fusions-systemer, hvor de ofte mødes, når de søger føde og hviler. Ubeslægtede hanner kan i parringsæsonen leve op til fire individer sammen for mod rivaliserende hanner at opretholde deres status over for hunnerne. Hunner med små unger lever oftest isoleret for at undgå angreb fra voksne hanner. Andre individer ses at leve alene det meste af tiden, dog afhængigt af populationstætheden og årstiden.

Da alle vaskebjørne har et naturligt socialt behov til en vis grad, skal de som udgangspunkt holdes parvis, evt. af samme køn, og helst individer der er opvokset sammen. Vaskebjørne, selv tamme individer, kan dog blive aggressive, både over for artsfæller og mennesker, især i parringsæsonen, og når der er unger. Derfor bør anlægget kunne opdeles, f.eks. via lemme, så dyrene kan gå hver for sig, hvis/når de ikke enes. Derudover er det vigtigt med masser af plads og skjulesteder, så dyrene har bedre mulighed for at undslippe hinanden.

Vaskebjørne kommunikerer primært gennem lyd og lugt. De bruger flere lyde, hvor ca. halvdelen bruges mellem unger og moder. De kan høre et bredt spektrum af lyde fra højfrekvente (50-85 kHz) til meget stille lyde (f.eks. orme i jorden). Sekret fra analkirtlerne, urin og fæces bruges til afmærkning. Fælles latriner i naturen fungerer tilsyneladende som kommunikationscentral, hvor dyrene samles, hviler sig, spiser og leger.

Vaskebjørne bør som udgangspunkt kun holdes med egne artsfæller i samme anlæg.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

Den årlige parringsæson er typisk i januar-marts. Hunner (kønsmodne fra <1 år) er i brunst 3-4 dage ad gangen. Hannerne (kønsmodne fra ca. 1 år) strejfer da omkring og parrer sig med alle villige hunner, og hanner og mange hunner har flere partnere. Parringsseancen kan foregå over flere dage med flere timelange parringer hos det samme par. Hvis hunnen ikke undfanger, eller hun senere aborterer, vil hun i visse tilfælde kunne undfange igen 80-140 dage efter (dvs. ofte efter den normale parringsæson). Vaskebjørne får maks. ét kuld om året. Hunner har rede i hulrum i træer, klipper o.l.

Voksne hanner kan blive aggressive over for unger, især dem, de ikke er far til. Derfor isolerer moderen sig, indtil ungerne er store nok til at forsvare sig selv, og faderen tager ikke del i yngelplejen. Hunner, især drægtige eller diegivende, ses også ofte at være aggressive over for hanner, og de skal i denne periode holdes adskilt.

Drægtighedsperioden er ca. 63-65 dage, men det kan variere med ± 10 dage. Kuldstørrelsen er normalt 2-6 unger.

Nyfødte unger er ca. 10 cm, vejer ca. 60-75 g, er døve og blinde og har lys pels med det sorte bånd over øjnene. Øjnene åbnes efter ca. 2-3 uger, og et par dage efter kan de også høre. Ungerne dier udelukkende, indtil de vejer omkring 1 kg (i ca. 6-9-ugers-alderen), hvorefter de begynder at søge fast føde uden for reden. I ca. 4-måneders-alderen vil de som regel være fravænnede mælken helt, men de forlader først moderen i 6-7-måneders-alderen. Hanungerne vil som regel etablere deres område længere væk fra moderen end hunungerne. Moderen og hendes hununger vil ofte mødes, søge føde og hvile sammen, og i visse kolde egne deler de hule den

Vaskebjørne kan både være solitære og gruppelevende. Beslægtede hunner mødes ofte og søger føde og hviler sammen. I fangenskab bør de så vidt muligt holdes to sammen, så de kan udvise naturlig social adfærd. Foto: Sean McCann

Hunner har deres rede til ungerne i hulrum i f.eks. træer. De føder normalt mellem 2 og 6 unger, som i 1,5-2-måneders-alderen begynder at komme ud af reden og søge lidt fast føde. Foto: Becky Gregory

første vinter.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Sygdomme forekommer sjældent hos vaskebjørne, der holdes under gode, stimulerende forhold og fodres varieret.

Vaskebjørne kan dog – hvis en smittekilde er til stede – rammes af hundesyge og rabies.

Symptomer på hundesyge er nedsat appetit og væskeindtag, grønligt flåd fra næse og øjne, opkast, diarré, hoste og fortykkelse af huden på trædepuder og snude. Hundesyge overføres via luft, afføring, urin, spyt mv. Diagnosticering sker ved blodprøver og et skrab fra blinkhindens bagside hos dyrlægen. Der er ingen behandling for selve hundesygen, men følgesygdomme (f.eks. lungebetændelse) og symptomer (f.eks. væskemangel) kan behandles. Hundesyge medfører ofte døden, og vaccine er den bedste løsning.

Symptomer på rabies er aggressivitet, forringet mobilitet og unormale vokaliseringer. I visse tilfælde er der dog ingen synlige tegn, og nogle individer vil i stedet for at blive aggressive trække sig tilbage til deres sovsteder. Rabies kan overføres ved bid mellem artsfæller og andre dyr (f.eks. hund, ræv, mink, ilder) såvel som til mennesker.

Nogle individer kan have mange rundorme i deres tarme uden at udvise symptomer. Larven af rundormen *Baylisascaris procyonis* kan findes i vaskebjørnens afføring og kan i sjældne tilfælde være alvorlig for mennesker ved indånding. Undgå dette ved at bære en beskyttende maske, når anlægget rengøres.

11 Øvrige informationer

Lovgivning

Vaskebjørnen er opført i bilag 2 i Bekendtgørelsen (nr. 1021 af 12. december 2002) om privates hold af særlige dyr m.v.

Flere informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk).

Menneske & dyr

Hvor vaskebjørne lever i byer, anses de ofte som en pestilens, bl.a. fordi de roder i husaffald.

I Danmark anses vaskebjørnen som en invasiv art, der reguleres som skadevoldende vildt. Den må derfor skydes af folk med jagttegn, så længe Lov om jagt og vildtforvaltning overholdes.

Vaskebjørnen menes dog ikke at have en etableret bestand i Danmark i dag. De tilsyneladende få individer, der forekommer i den danske natur, stammer formentlig fra undslupne eller udsatte dyr fra fangenskabshold.

